

Warszawa, dnia 20 października 2009 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Dziecka

Marek Michałak

ZSR/500/11-1/2009/AK

Pan
Jerzy Miller
Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji

Wznowy Panie Ministrze,

W ostatnim okresie napływają do mnie niepokojące sygnały o przypadkach nieletnich zatrzymywanych w policyjnych izbach dziecka na czas przekraczający ustawowe wskazanie. Sąd Rodzinny może umieścić nieletniego w schronisku, jeżeli zostaną ujawnione okoliczności przemawiające za umieszczeniem go w zakładzie poprawczym, a zachodzi uzasadniona obawa ukrycia się nieletniego lub zatarcia śladów czynu karalnego, albo jeżeli nie można ustalić tożsamości nieletniego.

Z zaczerpniętych przez Biuro Rzecznika Praw Dziecka informacji wynika, że Policja bezpośrednio po wydaniu takiego orzeczenia, często nie ma możliwości umieszczenia nieletniego we wskazanej placówce, z uwagi na brak wolnych miejsc. W efekcie nieletni jest skazany na kilkutygodniowy pobyt w policyjnej izbie dziecka. Przykładowo w prowadzonej w Biurze Rzecznika Praw Dziecka sprawie, nieletnia mimo wydanego postanowienia o umieszczeniu w schronisku oraz skierowania jej przez Okręgowy Zespół Nadzoru Pedagogicznego Sądu Okręgowego w Warszawie do konkretnej placówki, przebywała w policyjnej izbie dziecka przez okres 57 dni.

Stosownie do art. 40 ustawy z dnia 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich (tj. Dz. U. z 2002 r. Nr 11, poz. 109 z późn. zm.) pobyt nieletniego w policyjnej izbie dziecka umieszczonego w trybie art. 40 § 1 u.p.n. **nie może przekraczać 72 godzin** (art. 40 § 6 pkt 4 u.p.n.). Wydanie przez sąd postanowienia o zatrzymaniu nieletniego w schronisku dla nieletnich wprawdzie może uprawniać do jego zatrzymania w policyjnej izbie dziecka na okres przekraczający 72 godziny, jednak tylko na czas niezbędny

do przewiezienia zatrzymanego do schroniska dla nieletnich. Natomiast przetrzymywanie nieletniego w policyjnej izbie dziecka przez kilka dni (np. z powodu braku miejsc w schronisku dla nieletnich, czy środka transportu) jest sprzeczne z treścią postanowienia o zastosowaniu środka tymczasowego.

Przedstawiając powyższe oraz kierując się dobrem dziecka i koniecznością zapewnienia mu należytej opieki stosownie do art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. Nr 6, poz. 69 z późn. zm.) zwracam się z prośbą o podjęcie działań ograniczających przetrzymywanie nieletnich w policyjnych izbach dziecka ponad okres wskazany w ustawie.

z wyrazami szacunku
Marek [Signature]

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Warszawa, dnia 12 listopada 2009 roku

MINISTER
SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI

Pan
Marek Michalak

Rzecznik Praw Dziecka

Szanowny Panie Rzeczniku,

W nawiązaniu do wystąpienia Pana Rzecznika z dnia 20 października 2009 roku [redacted] w sprawie *podjęcia działań ograniczających przetrzymywanie nieletnich w policyjnych izbach dziecka ponad okres wskazany w ustawie z dnia 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich (t.j.: Dz. U. z 2002 roku Nr 11, poz. 109 z późn. zm.)*, uprzejmie przedstawiam następujące informacje.

Na wstępie wskazać należy, iż zgodnie z art. 40 § 1 cytowanej powyżej ustawy, jeżeli jest to konieczne ze względu na okoliczności sprawy, Policja może zatrzymać, a następnie umieścić w policyjnej izbie dziecka nieletniego, co do którego istnieje uzasadnione podejrzenie, że popełnił czyn karalny, a zachodzi uzasadniona obawa ukrycia się nieletniego lub zatarcia śladów tego czynu, albo gdy nie można ustalić tożsamości nieletniego. Przesłanki zwolnienia z policyjnej izby dziecka nieletniego zatrzymanego w trybie ww. art. 40 § 1, zawiera art. 40 § 6 ustawy *o postępowaniu w sprawach nieletnich*. W myśl art. 40 § 6 ust. 4 tej ustawy, zatrzymanego nieletniego należy natychmiast zwolnić i przekazać rodzicom lub opiekunom, jeżeli w ciągu 72 godzin od chwili zatrzymania nie ogłoszono nieletniemu postanowienia o umieszczeniu w schronisku dla nieletnich lub tymczasowym umieszczeniu w ośrodku wychowawczym, młodzieżowym ośrodku socjoterapii albo w zakładzie lub placówce, o których mowa w art. 12 tej ustawy (tj. w szpitalu psychiatrycznym lub innym odpowiednim zakładzie leczniczym lub w domu pomocy społecznej).

W praktyce znacznym utrudnieniem dla Policji jest fakt, iż ustawodawca w ustawie *o postępowaniu w sprawach nieletnich*, nie określił maksymalnego czasu pobytu w policyjnej izbie dziecka nieletniego, wobec którego – w ciągu 72 godzin od chwili zatrzymania ogłoszono postanowienie o umieszczeniu w schronisku dla nieletnich lub w innej placówce wymienionej w art. 40 § 6 ust. 4 ww. ustawy. Z przytoczonego przepisu nie wynika jednak, iż pobyt nieletniego w policyjnej izbie dziecka (umieszczonego w trybie art. 40 § 1 ustawy), nie może przekraczać 72 godzin. W konsekwencji, powszechnie stosowana jest przez sędziów rodzinnych praktyka bezterminowego umieszczania nieletnich w policyjnych izbach dziecka – w oczekiwaniu na miejsce w schronisku dla nieletnich. Powyższa sytuacja spowodowała, że policyjne izby dziecka zaczęły być traktowane jako zamiennik schronisk dla nieletnich.

Podkreślić należy, iż policyjne izby dziecka z całą pewnością nie są placówkami przystosowanymi do tego, by sprawować funkcje schroniska dla nieletnich. W praktyce, w orzeczeniach sądowych kończących postępowanie w sprawie nieletniego sprawcy czynu karalnego, sąd zazwyczaj stwierdza, że do czasu znalezienia miejsca w orzeczonej placówce, nieletni będzie przebywać w policyjnej izbie dziecka. Wydaje się, że przyczyną takiego stanu rzeczy jest niewystarczająca liczba miejsc we wskazanych placówkach, nieadekwatna do liczby wydawanych przez sąd postanowień.

Warto nadmienić, że uregulowanie zawarte w § 48 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 roku w sprawie *zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich* (Dz. U. Nr 124, poz. 1359 z późn. zm.) stanowiące, iż „wskazanie schroniska, w którym ma zostać umieszczony nieletni, powinno nastąpić w terminie 72 godzin od chwili przyjęcia zgłoszenia przez właściwy okręgowy zespół nadzoru pedagogicznego” – stwarza potencjalnie okoliczności, zapobiegające przedłużającym się pobytom nieletnich w policyjnych izbach dziecka do momentu umieszczenia nieletniego w docelowej placówce.

Policjanci, w tym głównie funkcjonariusze pełniący służbę w policyjnych izbach dziecka, mają świadomość, że długotrwały pobyt nieletnich w tych placówkach negatywnie wpływa na ich zachowanie. Nieletni mogą bowiem wykazywać oznaki zniecierpliwienia bliżej niesprecyzowanym terminem pobytu w izbie, być agresywni, pewni siebie i przekonani o własnej bezkarności. Ponadto, mała rotacja nieletnich wśród zatrzymanych w policyjnych izbach dziecka, może implikować różnego rodzaju dodatkowe zagrożenia, zarówno dla ich bezpieczeństwa, jak i pełniących tam służbę policjantów. Nieletni, którzy szczególnie długo przebywają w policyjnych izbach dziecka, mogą demonstrować swoje niezadowolenie i zdeterminowanie podejmując próby samobójcze lub samouszkodzenia ciała, nawoływać do buntów, napadów itp. negatywnych zachowań.

Bezspornym pozostaje natomiast fakt, iż Policja ma obowiązek niezwłocznego wykonania polecenia sądu. Niemniej jednak, w sytuacji w której sąd wydał postanowienie o umieszczeniu nieletniego w schronisku, brak miejsca stanowi niezależną od Policji przeszkodę w natychmiastowej realizacji postanowienia sądu. Poza tym, pomimo, iż Policja nie jest instytucją zobowiązaną do poszukiwania wolnego miejsca w schroniskach, czy innych placówkach dla nieletnich, to jednak z informacji posiadanych przez Komendę Główną Policji wynika, że kierownicy policyjnych izb dziecka niejednokrotnie monitorują sprawy nieletnich oczekujących na miejsca w orzeczonych przez sąd rodzinny placówkach, chcąc w ten sposób uniknąć długotrwałego ich pobytu w kierowanej placówce i związanych z tym ewentualnych negatywnych konsekwencji.

Ponadto, jak wynika z informacji posiadanych przez Komendę Główną Policji, sąd rodzinny wydając postanowienie o umieszczeniu nieletniego w schronisku dla nieletnich, składa wniosek do właściwego miejscowo okręgowego zespołu nadzoru pedagogicznego danego sądu okręgowego o wskazanie schroniska, w którym nieletni ma być umieszczony. Praktyką jest, że z braku wolnych miejsc w schronisku dla nieletnich, sądy przesyłają Policji postanowienie o umieszczeniu nieletniego w schronisku dla nieletnich – bez wskazania konkretnego schroniska lub z adnotacją o braku wolnych miejsc w schronisku, albo z zastrzeżeniem, że miejsce dla nieletniego w schronisku zwolni się w określonym terminie.

W opinii MSWiA, nie można mówić o nieuzasadnionym przetrzymywaniu nieletniego w policyjnej izbie dziecka w sytuacji, w której pomimo, iż w ciągu 72 godzin od chwili zatrzymania nieletniego, sąd wydał postanowienie o jego umieszczeniu w schronisku dla nieletnich, jednak z powodu braku wolnych miejsc w schronisku, nieletni musi oczekiwać w policyjnej izbie dziecka. Należy podkreślić, iż nadrzędnym celem Policji w tego typu sytuacjach jest dobro nieletniego, a także zapewnienie nieletniemu należytej opieki, a co się z tym wiąże – niezwłoczne wykonanie postanowienia sądu i umieszczenie nieletniego w schronisku.

Podkreślenia wymaga również fakt, iż nie można na podstawie art. 40 § 6 ust. 4 przedmiotowej ustawy, zwolnić nieletniego i przekazać go rodzicom lub opiekunom pomimo braku miejsc w schronisku czy innej placówce, w sytuacji gdy sąd wydał postanowienie w przedmiocie umieszczenia nieletniego w schronisku lub placówce, z uwagi, iż – postanowienie sądu stanowi przesłankę negatywną zwolnienia nieletniego. Ponadto, należy mieć na uwadze fakt, iż zgodnie z art. 41 ustawy *o postępowaniu w sprawach nieletnich*, nadzór nad wykonaniem postanowienia o umieszczeniu nieletniego w schronisku, sprawuje sędzia rodzinny.

W związku z powyższym, nie istnieje możliwość, by w sytuacji braku miejsca w schronisku, przebywanie nieletniego w policyjnej izbie dziecka odbywało się bez wiedzy i zgody sądu rodzinnego.

Mając na uwadze brak precyzyjnych uregulowań prawnych, które w sposób jednoznaczny usprawniłyby tryb kierowania nieletnich do właściwych schronisk, konieczność nowelizacji ustawy *o postępowaniu w sprawach nieletnich*, wydaje się być uzasadniona. Niemniej jednak, podjęcie działań legislacyjnych zmierzających do zmiany stanu prawnego w przedmiotowym zakresie, spoczywa przede wszystkim na Ministrze Sprawiedliwości, który zgodnie z art. 24 ustawy z dnia 4 września 1997 roku o działach administracji rządowej (t.j.: Dz. U. z 2007 roku Nr 65, poz. 437 z późn. zm.), kieruje działem administracji rządowej – sprawiedliwość.

Mając powyższe na uwadze uprzejmie informuję, iż problematyka dotycząca poprawy funkcjonowania policyjnych izb dziecka, a także realizacja priorytetowego celu jakim jest dobro nieletnich w nich przebywających, była przedmiotem prac – działającego przy Ministrze Sprawiedliwości – Międzyresortowego Zespołu ds. Poprawy Skuteczności Wykonywania Orzeczeń Sądowych, w którym uczestniczyli również przedstawiciele MSWiA oraz KGP.

W wyniku prac ww. Zespołu, wypracowana została następująca propozycja zapisu art. 40 § 7 oraz art. 40 a ustawy *o postępowaniu w sprawach nieletnich*:

- art. 40 § 7 otrzymuje brzmienie: „W policyjnej izbie dziecka można również umieścić nieletniego w trakcie samowolnego pobytu poza schroniskiem dla nieletnich lub zakładem poprawczym albo poza młodzieżowym ośrodkiem wychowawczym, młodzieżowym ośrodkiem socjoterapii lub interwencyjnym ośrodkiem o charakterze tymczasowym na czas niezbędny do przekazania nieletniego właściwej jednostce, nie dłużej jednak niż na 5 dni”;
- art. 40a otrzymuje brzmienie:
art. 40a § 1 „Nieletniego można również umieścić w policyjnej izbie dziecka na czas:
1) uzasadnionej przerwy w konwoju, lecz nie dłużej niż 24 godziny,
2) niezbędny do doprowadzenia do sądu lub na badanie przez biegłego lub biegłych, do zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich, lecz nie dłuższy niż 48 godzin,
3) niezbędny do wykonania czynności na polecenie sądu lecz nie dłuższy niż 7 dni.

§ 2. W wypadkach wymienionych w § 1 można zatrzymać nieletniego, jeżeli jest to niezbędne do umieszczenia go w policyjnej izbie dziecka; art. 38 stosuje się odpowiednio.

§ 3. Policja umieszcza nieletniego w policyjnej izbie dziecka na zarządzenie sądu, a w wypadkach wskazanych w § 1 pkt 1) i 2) może to uczynić bez zarządzenia sądu, za zgodą kierownika policyjnej izby dziecka, w której nieletni ma zostać umieszczony, o czym kierownik powiadamia niezwłocznie sąd, na którego obszarze właściwości znajduje się policyjna izba dziecka”.

Obecnie projekt nowelizacji przedmiotowej ustawy, znajduje się na etapie uzgodnień wewnątrzresortowych w Ministerstwie Sprawiedliwości.

2 powołaniem

MINISTER
SPRAW WNETRZNYCH I ADMINISTRACJI
A. Rapacki
z up. Adama RAPACKI
Podsekretarz Stanu